

Forslag til inatsisartutbeslutning om Grønlands indgåelse af *Aftale mellem Kongeriget Danmarks regering sammen med Naalakkersuisut og Amerikas Forenede Staters regering om ændring og supplerung af overenskomst af 27. april 1951 i henhold til Den Nordatlantiske Traktat mellem Kongeriget Danmarks regering og Amerikas Forenede Staters regering om forsvaret af Grønland (1951-forsvarsaftalen) med senere relevante tillægsaftaler relateret hertil.*

(Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender, Erhverv og Råstoffer)

Forelæggelsesnotat

(Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender, Erhverv og Råstoffer)

1. behandling

På vegne af Naalakkersuisut har jeg set frem til at fremsætte forslag til inatsisartutbeslutning om Grønlands indgåelse af *Aftale mellem Kongeriget Danmarks regering sammen med Naalakkersuisut og Amerikas Forenede Staters regering om ændring og supplerung af overenskomst af 27. april 1951 i henhold til Den Nordatlantiske Traktat mellem Kongeriget Danmarks regering og Amerikas Forenede Staters regering om forsvaret af Grønland (1951-forsvarsaftalen) med senere relevante tillægsaftaler relateret hertil.*

Aftalen foran jer er historisk for Grønland. Gennem opdateringer og justeringer til forsvarsaftalen af 1951 er regeringerne i Grønland, Danmark og USA blevet enige om en aftaleramme, der styrker forsvaret af vores land og sikkerheden for vores folk.

Aftalen er ikke foranlediget af en høflig anmodning om samarbejde fra USA. Tværtimod. Aftalen har heller ikke været nem at forhandle. Men aftalen tager udgangspunkt i Grønland og USA's fælles forståelse af, at verden er under forandring, og at der er behov for flere indsatser for at varetage sikkerheden i Arktis fremover.

Den virkelighed er ikke ny. Da Rusland invaderede Ukraine i 2022, var det en endegyldig afslutning på tiden med fredsdividenden i Europa. Nok ligger Ukraine geografisk langt fra Grønland, men når suverænitetsprincippet og et folks ret til selvbestemmelse er under angreb, kan vi ikke blot se til. Det førte til Naalakkersuisuts fordømmelse af Ruslands invasion af Ukraine og Grønlands tilslutning til vedtagelse af EU's sanktionspakker mod Rusland.

Aldrig før havde Naalakkersuisut taget så markant stilling udenrigspolitisk. Vedtagelsen udgjorde en kursændring i Grønlands forsvars- og sikkerhedspolitik. Siden har udviklingen taget fart, og vi har iværksat en lang række initiativer for at dedikere os til NATO-samarbejdet og den vestlige alliance. Blandt initiativerne er indstationeringen af en grønlandsk medarbejder på Kongerigets repræsentation i NATO, Naalakkersuisuts forhandling af det historisk store forsvarsforlig, samt vores engagement i Forsvarets styrkede øvelsesaktivitet i Grønland. Vi må heller ikke glemme vores mangeårige værtnationsstøtte til USA's Pituffik Space Base. En

base, som har en helt afgørende militærstrategisk placering for forsvaret af USA og resten af Det Nordatlantiske Traktatområde.

Jeg bruger tid på historikken, fordi den har været afgørende for vores forsvars- og sikkerhedspolitiske position i den 9-måneders lange forhandling mellem Grønland, Danmark og USA. I forhandlingen er det blevet tydeligt, at der er mere, vi er enige om på det sikkerhedspolitiske område, end omvendt. Det bringer mig videre til indholdet af aftalen og dens afgørende fordele for Grønland.

Det har været afgørende for aftalen, at USA anerkender Grønlands bidrag til den nordatlantiske sikkerhed samt det ansvar, vi løfter som del af NATO-alliancen. Det har været afgørende for aftalen, at USA genbekræfter, at USA's militære tilstedeværelse i Grønland naturligvis skal have et positivt aftryk på samfundsudviklingen i vores land. Det har været afgørende for aftalen, at USA bekræfter Kongerigets suverænitet og det grønlandske folk som et folk i henhold til folkeretten med ret til selvbestemmelse.

Det har været afgørende for USA at forhindre modstandere af NATO-alliancen i at få fodfæste i Grønland. Det gælder både militært og ved kommercielle investeringer. Aftalen sikrer derfor samarbejde om at imødegå disse sikkerhedsbekymringer.

USA's krav i forhandlingen har derudover taget udgangspunkt i behovet for at muliggøre øget militær adgang og tilstedeværelse i vores land. Begge dele skal bidrage til afskrækkelsen af vores fælles modstandere i den arktiske region. Det indebærer bl.a. Rusland, som i årtier har oprustet i den russiske del af Arktis.

Aftalen genbekræfter derfor USA's mulighed for at overflyve og lande i Grønland samt muligheden for fri færden mellem USA's forsvarsområder med fly, skibe og styrker. Med aftalen kan USA's skibe også få adgang til vores ydre territorialfarvand, hvis der opstår et forsvarsmæssigt behov. USA's ubåde kan tilsvarende sejle under vandet i samme område.

Aftalen fastslår dog, at alle USA's rettigheder skal udøves på en måde, der tager hensyn til det grønlandske samfund og vores levemåde. Det betyder, at Grønland for første gang i forsvarsaftalekompleksets levetid har en afgørende stemme i forhold til at justere og tilpasse USA's militære adgang, så den ikke bliver forstyrrende for vores befolknings hverdag.

Aftalen genbekræfter også USA's ret til at etablere flere forsvarsområder i Grønland. Etableringen af nye forsvarsområder vil kræve både Grønlands og Danmarks forudgående godkendelse. Derudover kræver aftalen, at der ved anmodning om nye forsvarsområder skal tages hensyn til vores befolkning og vores miljø. Det gør det muligt for Grønland og Danmark at forhindre fremtidige forflyttelser og beskytte miljøet. Det er for Naalakkersuisut af afgørende betydning at forhindre den del af vores historie i at gentage sig.

Narsarsuaq og Mestersvig er i aftalen angivet som fremtidige forsvarsområder. Den videre proces for etablering kræver enighed om de nærmere rammer, så vi sikrer at passe på både befolkning og miljø. Naalakkersuisut vil i det videre forløb inddrage og informere lokalbefolkningen i Narsarsuaq og omgivende områder for at skabe så stor tryghed om fremtiden som muligt.

I debatten om aftalen har det været et omdrejningspunkt, at USA ikke skal betale baseleje ved oprettelsen af nye forsvarsområder. Som del af NATO er Grønland forpligtet til at bistå og understøtte vores allierede i arbejdet med at forsvare NATO-territoriet. Værtskab for vores allieredes baser er derfor en naturlig og forventet del af vores bidrag til NATO-alliancen. Vi skal ikke længere væk end Island for at se et tilsvarende samarbejde med USA. Kort sagt er det prisen, vi må betale for at tage medansvar og få indflydelse på vores sikkerhed. Derfor forpligter aftalen også Grønland til at søge eget medlemskab af NATO den dag, vi beslutter os for selvstændighed.

Det er dog ikke ensbetydende med, at der ikke skal være økonomisk gevinst ved aftalen for Grønland. Grønland skal have både håndgribelig og betydelig nytte af USA's tilstedeværelse. Naalakkersuisut har med aftalen derfor sikret, at kun grønlandske virksomheder får fortrinsret til kommercielle kontrakter relateret til USA's nuværende og nye forsvarsområder. Disse økonomiske muligheder kræver en øget opmærksomhed og indsats fra det grønlandske erhvervsliv for at sikre tilstrækkelig kapacitet og kvalifikationer til opgaveløsningen.

Jeg vil slutte mit indlæg med endnu en gang at tage et kig tilbage: Naalakkersuisut offentliggjorde i vinteren 2024 Grønlands udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske strategi. Som led i strategien blev Naalakkersuisut pålagt at arbejde for Grønlands medunderskrivelse af forsvarsaftalen med USA. Det mål indfrier vi nu, omend vejen hertil har været udfordrende og i perioder præget af frygt og fortvivlelse.

Med frygten for det utænkelige har vi set vores befolkning finde fællesskab. Vi har set vores befolkning samle sig om det, vi er sammen om; kærligheden til vores land og troen på, at vi med integritet og diplomatisk vilje kunne finde en vej frem. Vejen har vi fundet sammen med USA og Danmark.

Aftalen er resultatet af en kæmpe diplomatisk indsats, hvor målet har været at genetablere samarbejdet med USA, genskabe stabiliteten i NATO og give os plads til igen at sænke skuldrene. Det kan vi være stolte af.

Med disse ord indstilles forslaget til velvillig behandling i Inatsisartut.